

Francia irodalomtörténet magyarul

2011-ben a 82. Ünnepi Könyvhétre jelentette meg az ELTE Eötvös Kiadó Maár Judit szerkesztésében A francia irodalom történetét, amely több szerző munkája. Az ELTE Francia Tanszékének oktatói azon dolgoztak, hogy ne csak a szakmabelieknek, tanároknak és diákoknak, hanem az irodalommal kedvtelésből foglalkozóknak is érdekesítő olvasmányt nyújtsanak át. Dobossy László negyvennyolc évvel ezelőtt megjelent könyve óta nem készült újabb francia irodalomtörténet magyarul – mostantól ez a tartalmas, csaknem ezer oldalas kötet pótolja a hiányt.

A francia irodalom története című, hatalmas lélegzetű kötet már első pillantásra felkelti az olvasó figyelmét, olyan területéről lévén szó, amelyről viszonylag kevés szó esik a hazai irodalomtörténeti műhelyekben, a szélesebb olvasóközönség köreit nem is említve. Természetesen nem mondható el, hogy a francia irodalomról folytatott diskurzus teljesen hiányozna hazai szakmai körökben, hiszen egyes szerzőkről, jól körülhatárolt korszakokról, illetve a francia-kanadai irodalomról születtek kitérő monográfiák és szakkönyvek az utóbbi években (lásd Vigh Árpád [2007]: *Kék mezőben fehér liliom. A francia-kanadai irodalom története*. Akadémiai Kiadó, Budapest); a szerzők vállalkozása mégis egyszerre hiánypótló és újszerű. Úttörő vállalkozás, amennyiben az egyetemes irodalomtörténet meghatározó részének tekintett francia irodalom egészéről kívánnak körképet adni, szigorúan meghatározott módszertani szempontok mentén. Hiánypótló munka, hiszen a francia irodalomról magyar nyelvű, átfogó kézikönyv utoljára csaknem ötven éve, 1963-ban jelent meg (az 1974-es, Köpeczi Béla által szerkesztett kollektív mű „csak” a 20. század alkotóinak bemutatását tűzte ki célul, lásd *A francia irodalom a huszadik században*. 1–2. Gondolat, Budapest).

Dobossy László említett kétkötetes munkája (*A francia irodalom története*. 1–2. Gondolat, Budapest) a huszadik századról csak részleges képet adhatott Camus-vel, Salacrou-val, illetve a genfi tematikus kritikát képviselő Jean-Pierre Richard-ral bezárólag, míg a jelen kézikönyv immár a teljes századra tekinthet, ezen felül a valamikori francia gyarmatok most önállósodó frankofón irodalmairól (Antillák, Fekete-Afrika, Magreb) is körképet nyújt. Az ELTE Francia Tanszékének oktatói által írt kézikönyv nem szigorú értelemben vett tudományos igényű: világos, közérthető, lényegre törő áttekintés ez, amely főként didaktikai szempontokat követ, s ezáltal roppant hasznosságra tesz szert a tanítási-tanulási folyamatban. Ezt tükrözi az egész kötet felépítése, ugyanis az öt főfejezet korszakok szerint (középkor és reneszánsz, 17., 18., 19., 20. század) tagolódik, az alfejezetek pedig kronológiai, illetve műfaji felosztást követnek. Ezen kívül minden főfejezet élén részletes történeti áttekintés áll, amely az individuum és a kollektívum időben változó viszonyát, az irodalmi ízlés alakulását befolyásoló polgári fejlődés különféle állomásait állítja középpontba, s ezáltal segít az irodalmi és művészi folyamatok könnyebb megértésében, értelmezésében.

A középkor és reneszánsz irodalmáról szóló első rész a 12–16. század iro-

dalmának hatalmas termését tekinti át a *Roland-énektől* Montaigne *Esszéikéig*, s a műfaji és a kronologikus vizsgálat kettősét alkalmazza. A Napkirály udvarának érdekeit megjelenítő, s a polgárság emancipálódását jól mutató 17. század irodalma a második részben kap helyet, így sor kerül a barokk és a klasszicizmus egymásra felelő jelenlétéből fakadó műfaji sajátosságok bemutatására, többek között Corneille, Honoré d’Urfé, Madeleine de Scudéry, illetve Racine, Molière, La Fontaine és Madame de Lafayette műveinek tükrében. Az európai modernség születését jelző felvilágosodás irodalmának összetettségéről, jó értelemben vett heterogén jellegéről a harmadik részben olvashatunk (regény – dráma – költészet felosztásban), majd a következő fejezetben kerül sor a 19. század irodalmának bemutatására. E negyedik rész a korszakot uraló három domináns, időben egymásra következő, ám egymással kölcsönhatásban álló esztétikai irányzat – a romantika, a realista-naturalista iskola és a szimbolizmus – jellemzőire támaszkodik, s kiválóan érzékelteti a század szabadságra, univerzalizásra, illetve objektív, tudományos igényű ábrázolásra, majd szépségre, látnoki erőre, avagy tökéletességre törekvő ellentmondásos vágyakozásait. A záró részben kap helyet az öt kronologikus alfejezetre tagoló 20. századi irodalom, amelynek bemutatásában a műfaji rendező elv dominál, s egyszersmind kiviláglanak a főbb irodalmi paradigmaváltások is (a regény válsága – a költészet „új szelleme” – freskóregény és egzisztencializmus – az abszurd dráma és az új regény – a szürrealizmus utáni költészet – a kortárs irodalom). Az ötödik rész végén Tóth Réka önálló, rövidebb fejezetben tárgyalja a francia irodalomhoz szorosan kötődő frankofón irodalmak fentebb említett területét, amelyen belül az antillai Césaire és Damas, valamint a fekete-afrikai Maran, Senghor és Kourouma munkásságát emeli ki. E témakör feldolgozása azért is dicsérendő, mert magyar nyelvű, igényesebb írás eddig még nem látott róla napvilágot.

A kötet kapcsán csak néhány kisebb megjegyzés kínálkozik: Madame de Lafayette életművének a tárgyalása úgymond széttagolódik: az első novella, a *Montpensier hercegnő* és a regény fejlődésében meghatározó szerepet játszó *Clèves hercegnő* ismertetése közé – bizonyára műfaji megfontolásból, ám az ismertetés homogeneitását kissé megzavarva – beékelődik Saint-Réal és Guilleragues bemutatása (287–291. o.). Egyes írók, illetve áramlatok (például Simone de Beauvoir és a feminizmus) ismertetése esetében (783–784. o.) talán nem a legrelevánsabb mozzanatok, motívumokat emelik ki a szerzők; a Camus-i „écriture blanche-ot” nem szó szerint, a magyar olvasó számára kevésbé érzékletes „fehér stílusnak” (777. o.), hanem inkább „eszköztelen stílusnak” fordítanánk. A *Kortárs elbeszélők* című alfejezetben hiányoljuk a Francia Akadémia tagjainak sorába 2011-ben beálló Danièle Sallenave nevét, aki napjaink francia regényirodalmának egyik legelismertebb szerzője; végül a frankofón irodalmak kapcsán legalább említést érdemelt volna Vigh Árpád fent említett könyve.

E néhány kritikai észrevétel ellenére úgy véljük, hogy a francia nyelvű ajánló bibliográfiával és névmutatóval záródó kötetnek ott a helye Dobossy László klasszikus munkája mellett minden nagyobb kézikönyvtárban, oktatási intézményben. Kimondható tehát, hogy a kötet hasznosága vitathatatlan: egyaránt modellként szolgálhat a francia irodalommal foglalkozó szakmabeliek, irodalom- és történelemtanárok, valamint diákok, egyetemi hallgatók és az irodalom iránt csupán érdeklődő olvasóközönség számára.

Maár Judit (2011, szerk.): *A francia irodalom története*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest.

Tegyey Gabriella
ELTE Bölcsészettudományi Kar